

Lillhärad klockstapel

Restaurering 2020

Antikvarisk rapport

Lillhärad prästgård 1:3
Lillhärad socken
Västerås kommun
Västmanland

Helén Sjökvist

Lillhärads klockstapel

Omläggning av tak

Antikvarisk rapport

Lillhärads prästgård 1:3
Lillhärads socken
Västerås kommun
Västmanland

Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2021

Omslag: Kyrkan och klockstapeln sedd från söder.

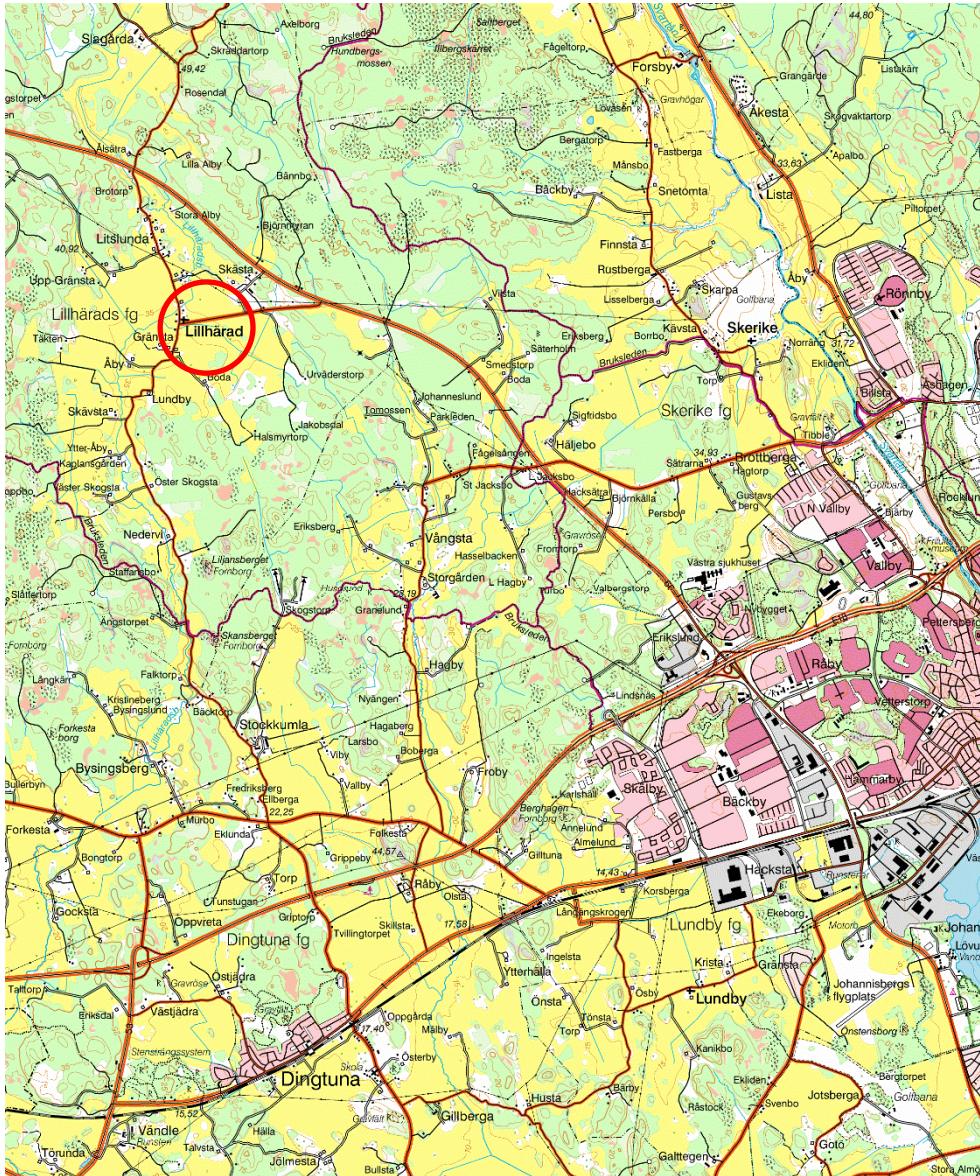
Fotografier av Stiftelsen Kulturmiljövård då annat ej anges.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-948-6

Innehåll

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Historisk bakgrund kyrkan och klockstapeln	5
Genomförda arbeten	6
Före åtgärder.....	6
Tak.....	6
Status före åtgärder	7
Tak.....	7
Stomme.....	9
Fasad	14
Kulan.....	16
Genomförda åtgärder.....	18
Tak.....	18
Fasad och stomme	20
Kulan och vindflöjel.....	25
Resultat	26
Referenser.....	28
Kart- och arkivmaterial	28
Otryckta källor.....	28
Tryckta källor	28
Tekniska och administrativa uppgifter	28
BILAGOR	29

Figur 1. Kyrkans läge nordväst om Västerås, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Inledning

Under 2020 har reparationer utförts på Lillhärad kyrkas klockstapel. Taktäckningen var i dåligt skick vilket lett till läckage som föranledde en takomläggning. Det uppdagades även att syllarna hade omfattande rötskador vilket ledde till att timmerlagningar måste utföras. Tillstånd till arbetet gavs av Länsstyrelsen i Västmanlands län dnr 433-6102-2018. Stiftelsen Kulturmiljövård har medverkat som antikvarier på uppdrag av Västerås pastorat.

Bakgrund

Historisk bakgrund kyrkan och klockstapeln

Lillhärad kyrka tillkom möjligen redan på 1200-talet. Andra uppgifter gör gällande att den äldre kyrkan uppfördes först under 1300- eller 1400-tal.¹ Under en pågående Långfredagsgudstjänst år 1840 antändes emellertid spåntaket på Lillhärad medeltida kyrka av en gnista från sakristians eldstad.² Hela kyrkan fattade snart eld och kyrkans tak och kyrkorummets inredning och inventarier förstördes. Endast kyrkans murar stod kvar, men dessa kom att skadas av att stå oskyddade under den tid som förflöt innan återuppbyggandet kunde påbörjas. Även den intilliggande klockstapeln brann ned och dess båda klockor smälte. År 1841 byggdes en provisorisk klockstapel. Av de två nedsmälta klockorna kunde en ny gjutas. 1843 godkändes ritningar till ny kyrka och klockstapel. Ritningarna upprättades av Västeråsbyggmästaren H. Petterson. Renritning gjordes av Ludvig Hawerman och de antogs av Överintendentsämbetet den 8/9 1843. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1848–1849 på ruinen efter den nedbrända medeltida föregångaren. År 1851 byggs klockstapeln om genom att den utvidgades med rum för två klockor.

LILLHÄRADS KYRKA.

Figur 2. Lillhärad gamla kyrka och klockstapel illustrerad av Grau 1754.

¹ Ahlberg, Björklund 2000.

² Hammarskiöld 2005.

Figur 3. Lillhärad's kyrka tecknad av Ihrfors omkring sekelskiftet 1900. (Något beskuren)

Figur 4. Klockstapeln med kulan, sannolikt omkring sekelskiftet 1900. VLM arkiv.

Figur 5. Klockstapel och kyrka 1946. Kulan målad i ljus kulör. Vykort VLM arkiv.

Genomförda arbeten

Före åtgärder

Tak

Klockstapeln har ett flackt pyramidtak med dekorativt krön av profilerat listverk och plåtavtäckning, klot och vindflöjel. Klotet är plåtinklätt och dess övre spira är tillverkad av trä. Virket i underliggande takpanel har ett ramsågat utförande i varierande bredder. En plåtavtäckt taklist finns under pyramidtaget. Taket är plättäckt med en slättäckning med liggande enkla hakfalsar och varierande plåtformat, de stora skivorna ca 52 höga och 110 på bredden. Plåten är ca 1mm tjock. De olika takfallens skarvar är utförda genom ståndfals. Takfotssprånget har ett rakt språng. Plåten är svartmålad och eventuellt har blymönja tidigare använts som rostskydd. Utförandet på plåtläggningen i helhet och detalj var vanliga fram till 1800-talets slut. Med tanke på att klockstapeln byggdes om för att rymma två klockor 1851 pekar allt mot att det befintliga plättaket kan dateras till 1851.

Figur 6. Pyramidtak samt undre plättäckt gesims före åtgärder.

Status före åtgärder

Tak

Plåten var innan åtgärder kraftigt rostangripen, korrosionshål fanns i stor utsträckning och infästningarna av plåten hade släppt från underlaget. Läckage hade givit upphov till skador i underliggande takpanel och i bjälklag samt lite i ena klockbocken. Läckage förekom både genom skador i plåten och genom takluckan.

I klockstapelns övre del, som klotet är fäst i, fanns stora skador både i plåt och i underliggande listverk samt troligen även i dolt virke under plåten. Klotet satt också löst. Det är fäst med järnband som spikats genom plåten. Infästningen har släppt från underlaget.

Figur 7. Omfattande rostangrepp och korrosion har lett till takläckage med skador i underliggande takpanel.

Figur 8. Spår av fuktskador på norra takfallet.

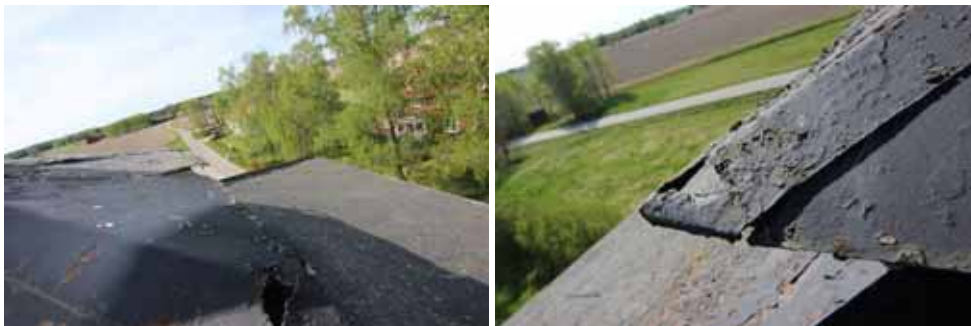

Figur 9. Undertaket före åtgärder.

Figur 10. Omfattande rostangrepp, flagnande färg.

Figur 11. Omfattande rostangrepp, flagnande färg.

Figur 12. Plåt som släppt och korrosionshål i det översta krönets plåt.

Figur 13. Plåt som släppt och korrosionshål i det översta krönets plåt.

Figur 14. Kraftigt rötskadat virke i profilerat listverk till vänster och klot och spira till höger. Spikar i plåten tycks ha lossnat från underlaget.

Figur 15. Klotet med en löst sittande infästning som gör att det sitter snett.

Figur 16. Profilerat listverk. Man anar en möjlig äldre rödbrun färgsättning. Svårt dock att se om det kan vara det underliggande träets naturliga färg.

Stomme

Klockstapeln är uppförd med stående virke i kraftiga dimensioner och med en konstruktion som ska kunna ta upp de krafter som uppstår då man ringer i de tunga klockorna. Sedan tidigare fanns lagningar och förstärkningar på flera ställen. Tyvärr visade det sig även finnas nya angrepp av röta i virket där det varit ansatt av fukt. I första hand var syllen på södra sidan angripen. Man hade även ett pågående problem där en generalskarv på södra fasaden var olyckligt utformad och innebar att vatten leddes in på bjälkarna som riskerade att rötskadas. Bytet av panel på södra fasaden hade sannolikt gjorts under tidigt 2000-tal och virket var endast av standardkvalitet.

Figur 17. Syllstock i söder är kraftigt fuktskadad och uttjänt. På bilden syns hur hela knivbladet går in i virket.

Figur 18. Klockstapelns översta våning. Påbörjad fuktskada i västra klockbocken, det föreligger dock inget behov av reparation i nuläget men taket och takluckan behöver göras tätt för att förhindra framtida skador. Mitt i bild är den rötskadade bjälken markerad.

Figur 19. Södra sidans panel sedd från insidan. Problem med generalskarv på panel. Tidigare utförda åtgärder på konstruktionen med utbytt virke.

Figur 20. Klockstapel sedd från sydöst (södra delen till vänster i bild). Nedre delen av panelen bortplockad.

Figur 21. Södra fasaden sedd inifrån.

Figur 22. Yttre syllen är i det närmaste helt borta på södra fasadens västra del. Östra delen är bättre och skarvas med en blixtskarv. Inre syllvarvet anas inne i stenpackningen markerad med den blå ringen.

Figur 23. Samma plats som röda ringen figur 22 sett uppifrån, med den nästan försvunna syllen

Figur 24. Sydvästra hörnet. Rötskadat timmer i stommen. Den högra snedsträvan är helt rötskadad och sedan tidigare avsågad och utbytt invändigt.

Figur 25. Hörnstolpen har en äldre påsalad kraftig plankor ytterst, sannolikt en mycket gammal lagning.

Figur 26. Sydvästra hörnet sett inifrån snedsträvan till vänster är ny. Vid den röda pilen anas resterna av den gamla snedsträvan som syns på figur 24 och 25. Vid den blå pilen syns inhuggna spår i hörnstolpen. Spår efter tidigare konstruktion som återfinns även på andra stolpar.

Figur 27. Sydvästra hörnet sett från söder.

Figur 28. Knutpunkt på strax öster om mitten av södra fasaden. Skarv mellan stående stolpe, syll och golvbjälklag. Sammanbunden med järn.

Figur 29. Rötskador på inre syll.

Figur 30. Södra fasaden sedd mot öster.

Figur 31. Sydöstra hörnet.

Fasad

På klockstapelns södra sida har panelen bytts ut i början av 2000-talet. Det nya virket har på sina håll slagit sig och panelen har även skarvats på sådant sätt att man har fått ett läckage in i konstruktionen. Panelen över generalskarven ligger djupare in än den nedre panelen vilket har medfört att vatten har letts in i konstruktionen. Det dåliga skicket på den nya panelen innebär att större delen återigen byttes ut mot nytt virke.

Figur 32. Södra fasadens generalskarv. Panelen över generalskarv ligger djupare in än den undre panelen. Glipan i skarven är "tätad" med små träklossar till vänster samt syntetisk mjukfog till höger.

Figur 33. Västra sidan före åtgärder.

Figur 34. Norra sidan före åtgärder.

Figur 35. Rötskadad bräda norra sidan

Figur 36. Rötskada norra sidan

Figur 37. Droppbleck över lucka, äldre järnplåt. Norra sidan

Figur 38. Östra sidan plättäckt gesims

Figur 39. Tjärad plättäckning på gesims före åtgärder.

Figur 40. Takfoten under ny plättäckning. Södra sidan.

Kulan

Vid nedmonteringen av kulan och flöjeln i samband med omtäckningen av taket visade det sig att kulan är i mycket dålig kondition. Kulan och smidesdetaljerna kan sannolikt vara i originalutförande sedan uppförandet av klockstapeln. Konstruktionen består av ett smitt "spjut" som varit fastsatt med relativt grova, smidda spikar genom plättaket och in i takstolskonstruktionen. På spjutet är kulan och en övre svarvad trädetalj (ej plätklädd) placerad och konstruktionen har krönts av en vindflöjel i smide. Kulan och trädetaljen är vitmålade. Inga andra kulörer kan urskiljas.

Trästemmen inne i kulan är uppbyggd av i lager lagda bräder som spikats samman korslagd och formats med yxa. Ytterhöljet består av ett antal mindre järnplåtar, möjligen bleckplåt, som fästs vid stammen med relativt korta, smidda spikar.

Konstruktionen är i mycket dåligt skick och järnplåtarna har grava rostskador. Infästningen i taket har varit bristfällig vilket gjorde att den innan nedmonteringen satt snett på taket.

Figur 41. Kulan före demontering.

Figur 42. Kraftigt rostangripen plåt. Delar av de undre plåtarna har lossnat.

*Figur 43. Ett järnsjutt går igenom konstruktionen och håller samman de olika delarna.
Figur 44. Stommen av korslagda bräder uppvisar rötskador.*

*Figur 45. Korslagt smide som har fäst konstruktionen genom takplåten med spikar.
Figur 46. Detalj av den svarvade toppens dekor.*

*Figur 47. Plåtarna på mitten är cirka 20 cm breda. Övre och nedre varvet är något mindre.
Figur 48. Korslagt smide för infästning i takkonstruktionen med fyrkantiga hål för smidd spik.*

Figur 49. Lossnade plåtar sedda från baksidan. Plåtarna har legat omlott och varit fästa vid underlaget med spik.

Figur 50. Spik som fäst plåten vid underlaget.

Genomförda åtgärder.

Tak

Taket är bytt till ny plåt på hela takfallet. Ny plåt är lagd med en förprimad plåt av fabrikatet PLX 670 79 Prim 53 från Lindab. Målningsbehandling är utförd med Isoguard Pansar, en linolje-alkydbaserad färg från Introteknik. Den nya luckan på norra takfallet har tillverkats med mått enligt AMA för att minska risken för framtida nya läckage. Det gör att den blev betydligt högre än tidigare lucka.

Undertaket är bytt på det norra takfallet, i övrigt var det i tillräckligt gott skick för att behållas. Den delvis ojämna ytan på det äldre undertaket innebar dock att den nya plåten fick vissa ojämnheter vid läggningen.

Figur 51. Taket under pågående omläggning. Foto: Lars Pernhall.

Figur 52. Taket under pågående omläggning. Foto: Lars Pernhall.

Figur 53. Östra takfallet efter omläggning.

Figur 54. Norra takfallet efter omläggning.

Figur 55. Taket sett från sydöst efter omläggning.

Figur 56. Nytt undertak på norra takfallet.

Figur 57. Bevarat undertak på östra takfallet. Enstaka ny undertaksbräda.

Figur 58. Bevarat undertak på östra, västra och södra takfallet.

Figur 59. Västra takfallet bevarat undertak.

Figur 60. Gesimsen avtäcktt med äldre plåt som senare åter tjärbehandlats.

Figur 61. Gesimsen avtäckt med äldre plåt som senare tjärbehandlats lika befintligt utförande.

Figur 62. Gesimsen avtäckt med äldre plåt som senare tjärbehandlats lika befintligt utförande.

Fasad och stomme

Delar av fasadvirket har bytts ut, främst på södra sidan där man sedan tidigare hade en fasad av modernt virke som delvis var undermålig. Vid bytet av fasad under tidigt 2000-tal hade man även utfört detta med en generalskarv som lutade inåt mot stommen som på så sätt fått skador.

Knutbräderna har också bytts på södra sidan. Dessa var av äldre virke men i dåligt skick. Nya knutbräder är 25 cm breda vilket var det bredaste man lyckats få tag på. Möjligen är de något smalare än de tidigare befintliga. Övriga äldre knutbräder på klockstapeln är nämligen cirka 27 cm breda (lite varierande). Locklisterna har klyvts något för att få rätt dimensioner. Man har återanvänt en del virke för att göra lagningar på andra ställen. Smidd spik till knutbräder har återanvänts.

På södra sidan har, av antikvariska skäl, inte all liggande panel i nedre delen bytts ut. Istället gjordes lagningar i anslutning till rötskador. Små lagningar har limmats med PU-lim för att kunna göra lagningarna mindre.

Timmerlagningar har främst gjorts på södra sidan där stora skador fanns i syllarna. En mindre lagning har också gjorts på västra sidan, längst mot söder. För att komma åt konstruktionen måste delar av stenpackningen tas bort tillfälligt. Hål borrades i de större stenarna för att kunna lyfta bort dem med maskin. Efter byte av timmer har stenarna återlagts.

Fasader, plättäckning av gesims samt droppbleck ovan luckor är behandlade med Claessons Prima dalbrända fintjära i likhet med tidigare utförande.

Figur 63. Timmerlagning i nedre del av stolpe på södra sidan, östra delen. Foto: Lars Pernhall.
Figur 64. Stenpackning södra sidan togs delvis bort tillfälligt. Foto: Lars Pernhall.

Figur 65. Utbytta syllar på södra sidan, sett mot sydväst. Foto: Lars Pernhall.

Figur 66. Utbytta syllar södra sidan, skarv i den östra delen. Foto: Lars Pernhall.

Figur 67. Utbytta syllar södra sidan, västra delen. Sten tillbakalagd. Foto: Lars Pernhall.

Figur 68. En av timmerlagningarna på klockstapelns södra sida inringad. Exempel på hål där man lyft upp stenarna är markerade med trianglar.

Figur 69. Timmerlagning västra sidan. Observera att man kopierat de spår som funnits i det äldre virket som bytts ut.

Figur 70. Utbytt panel norra sidan

Figur 71. Utbytt panel östra sidan.

Figur 72. Utbytt panel västra sidan.

Figur 73. Snedskuren skarv södra sidan.

Figur 74. Utbytt panel södra fasaden.

Figur 75. Utbytt knutbräda, södra fasaden.

Figur 76. Östra och norra sidan efter åtgärder.

Figur 77. Västra och södra sidan efter åtgärder.

Kulan och vindflöjel

Den nya kulan har fått en ny trästomme av tätvuxen furu som behandlats med Jupexolja. Denna har klätts med en zinkplåt som så nära som möjligt påminner om det befintliga plåtmaterialiet. Eftersom zinkplåten är mjuk behöver underlaget ha en relativt slät yta vilket var en av orsakerna till att den äldre stommen inte gick att återanvända. Storleken på de nya plåtarna som klär kulan samstämmer ungefär med den äldre kulan.

Den svarvade spiran har gjorts några cm längre än tidigare eftersom den tycks vara nednött i överkant av flöjeln. Plåten på kulan har målats i en ljus kulör lika befintlig, NCS 1002-Y, med Alcro komplett, en alkydfärg som bedöms fästa väl på den nya zinkplåten. Den övre spiran i trä har svarvats med den äldre som förlaga, samt målats med linoljefärg från Wibo i samma kulör som kulan.

För infästningen på taket användes befintlig smidesanordning som fästs uppifrån. Järnsmidet har rostskyddsbehandlats och målats med Isoguard Pansar från Isotrol. Vindflöjeln är behandlad med en rostskyddsolja samt med Isoguard Pansar från Introteknik. Man behövde även sätta en bricka över träspiran för att vatten inte ska rinna in i spiran och följa järnet in i konstruktionen.

Originalkulan har lagts inne i klockstapeln och skall sparas där.

Figur 78. Trästimme till kulan.

Figur 79. Kulan klädd med zinkplåt.

Resultat

En relativt omfattande utredning gjordes för att se om det var möjligt att behålla äldre takplåt. Man kunde dock konstatera att det inte tycktes vara möjligt att falska i ny plåt i den befintliga taktäckningen eftersom det var överhängande risk att falsryggarna då skulle spricka i stor omfattning. Det hade möjligen kunnat gå att klippa rent kanterna och falska om den gamla plåten i viss utsträckning. För att det inte skall spricka vid nyfalsning behöver det göras under värme, exempelvis genom att värma med varmluftspistol före falsning. Man hade vid detta förfarande emellertid fått ett betydligt mindre plåtformat på taktäckningen. Man hade inte heller någon lämplig ersättningsplåt för de delar som plåten inte skulle rätta till. Vad gäller svartplåt så finns det idag ingenting motsvarande på marknaden. Det närmaste är karosseriplåt, men den angrips snabbt av rost och är därför olämplig som takmaterial. Den plåt som finns på marknaden är förprimad eller polyesterbelagd plåt, alternativt galvad plåt. Galvad plåt har genom senare års förändring av krominnehållet blivit problematisk vad gäller målningsbehandling.

Då det visade sig att alltför stor andel av den äldre plåten på klockstapeln var i ett sådant skick att den inte skulle rätta för omläggningen beslöts att man istället skulle använda en förprimad plåt som platsmålades. Av antikvariska skäl sparades dock sådana plåtar som skulle kunna användas på andra kyrkor där enstaka plåtar behöver bytas.

Figur 80. Sparad plåt.

Figur 81. Monterad kula och flöjel. Foto: Målerispectrum.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Riksantikvarieämbetets antikvarisk-topografiska arkiv (ATA): Ihrfors, Eric: Westmannia sacra, handskrift färdigställd 1899-1902.

Västmanlands länsmuseum

Otryckta källor

Hammariskiöld Rolf. 2005. Karakterisering av Lillhärads kyrka.

Tryckta källor

Grau, O. 1904 [1754]. Beskrifning öfver Wästmanland. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	20008
<i>Länsstyrelsens dnr:</i>	433-6102-2018
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanlands län
<i>Socken:</i>	Lillhärad
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Beställare:</i>	Västerås pastorat
<i>Projektleddning:</i>	Lars Pernhall
<i>Entreprenörer:</i>	Skultunabyggen AB Aros Plåt&Vent AB Målerispectrum AB
<i>Antikvarie:</i>	Stiftelsen Kulturmiljövård Helén Sjökvist Stora Gatan 41 722 12 Västerås

Lans Tidning.

Chorsdagen den 23 April 1840

Måns Eöndag vredita:

Hörsman, Domkyrko-Münsten de la Kofse.
Kronfänken, v. Vidorn Commisinder Leverin.

Död: Lieutenanten Vålbörne Herr Michael Hammarsköld,
dd d. 3. Aug. 1805, död på Skultuna den 17 April 1840.

Förordnad: v. Håradsh. August Revel, att Domare-Embete
satta och förekommande Godelingsmål handlägga till gamla Norbergs,
ansbro och Norrbo Häradet ifrån d. 26 Junij. Nor. till d. 26 Julij.
1, samt till Skinnkallebergs Heradsås Härad ifrån d. 6 näst. Maj
d. 26 derpå följande Juli. Årleden är: Wederås och Anja.

Möten för innem. Se här i Färet äro utfotte att hållas: 110
Konst. Hög. Örenad. Coras: Rekomm. i 14 dagar, ifrån och
d. 15 till och med d. 31 Maj. — Rekomm. i 12 dagar, ifrån och
d. 1 till och med d. 12 Juni. — Penar. nämnde i 12 dagar, ifrån
med d. 1 till och med d. 12 Juni, och Kronensm. i 16 dagar, ifrån
och med d. 13 till och med d. 28 Juni. — 20 År Konst. Westm. Rea. Rea.
möte i 14 dagar, ifrån och med d. 23 Maj till och med d. 5 Juni — Rea.
möte i 12 dagar, ifrån och med d. 23 Juni till och med d. 4 Juli. —
säringsmöte i 12 dagar, ifrån och med d. 23 Juni till och med d. 4
Juli. — Regementsmöte i 14 dagar, ifrån och med d. 9 Juni till och med
12 Juni, in och utredningsdagarne härut inberäkna.

Hällsta Strömbro öfver Kobbäck's Än wid Hällsta Bruk
i anse till ombyggnad, för väglarand öfver, med hänvisning att iället
vägen öfver Bron wid Kobbäck's Gårdsförråd.

Inländskt.

Westeras.

Sist. Långfredag, under Högmesse-Gudsstämman, timade
stor olycka i Lillhärads Soden af detta Län, då till följe
vålded denna Soden's kyrka jemte Klosterskolan lades i aska.
Den församlingens Kommissier, Hr C. E. Jäderberg, tas
ifrån predikstolen, hade Kronoföringsmannen Lindqvist,
wid sin ankomst till kyrkan, blifwit tillropad af en tjänste-
man och underrättad att eld syntes å kyrkotaket, genast begif-
sig dit och funnit, det lågor framträngt i brottet emellan
kor- och Sakristiataken. Han stödade dertill in i kyrkan och
ännagaf, det elden wore lös, och då Predikanten, som till-
vid dörrens öppnande förnam röl utanför kyrkan, utan att
äl weta hwarest elden angripit, derom tillföde Församlingen,
nämde denna till kyrkodörren. Men som blott den ena
dubbeldörren war öppen och trängseln hindrade den an-
dra öppnande, hann folket icke ut ur kyrkan, förrän elden öf-
fret frambröt wid de för ljuskronorna i hwatfvet warande
ningar, likväl kommo alla lyckligen utur det antända temp-
let. Redan innan Lindqvist inkommit i kyrkan, hade of-
fa af församlingen och deribland dess Kyrkoherde Hr D. A-
enius, som under predikan satt i en bänk ute i kyrkan,
i sig höra ett ovanligt sprafande, hwilket han likväl anslåg
blott ifrån spiselben i sakristian. Att emellertid der-
es något ovanligt eldande icke förevarit, utan blott några

få träd björkwed brunnit i sender, är, wid den undersökning
som i måndags rörande eldsvådan hölls, i närvaro af Kro-
nos-Befälningssmannen Hr C. E. Dillman, intogad ej mindre
af Klosters Bergmark än af v. Lektorn Hr C. D. Krosen-
us, hwilken sednare witaades i Sakristian under predikan. Se-
nast widtoges of alla möjliga släckningsmedel. Kommissi-
er Jäderberg, som för trängseln ic kunde komma nog stund-
samt igenom dörren, begaf sig ifrån predikstolen ut igenom ett
fönster, för att ifrån Predikgården bemta nyckeln till magazinet,
hwaruti kyrkserutan förwarades; men möttes af Statfarien
Anders Nilson i Herwi, hwilken redan haft samma omstända.
Dydligtwis kunde icke serutan med full verkan användas,
emedan en mängd örter befunnos så väl i pumpslänningen
som slangröret, hwilka troligen af råttor blifwit difförde. Det
bärgenom förorsakade uppehåll och den hast, hwarmed hela
kyrkstaket öfverflammades, samt i synnerhet den riktning win-
den innebade, föranledde äfwen klosterskolan itändande, till föl-
je hwaraf jemväl begge klosterorna blefwo nedbrända. Med stor
ansträngning lyckades man det oastadt rädda det närbelägna
Magazinet, hwarförutan Sodenfugan och Predikgården warit
i största fara. — Efter det folket kommit ur kyrkan, sprungo
genast några ratta farlar, med Erik Jansson i Ditra Skoge-
sta i spetsen, in uti Sakristian och bergade kyrkoföskan, hwar-
ut silfvet och reverier woro förwarade, samt nedbrände derpå
alla ljuskronor ut taket, änsfont detta, som endast bestod af en
i form af hwalv anbragt träpanelning, började nedförta. Sols-
doterna Wåre och Ståle samt s. d. Bonden Gustaf Jansson
wågade sig äfwen in i sakristian och igenom dess fönstergaller uts-
lemnade mesbarar och härtäden m. m.; men böder, handlingar
och diverse andra saker hunno ej räddas ifrån de öfverhandta-
gande lågorna, hwilka inom loppet af en timma nedbrände bå-
de kyrkstaket och klosterskolan, begge detäcka med spån *) — Ifrån
Skultuna Bruk anlände Inspektoren Hr Nyberg med spruta
och manskap, och, ehuru kyrkan och Stapsen redan woro ned-
brände, war dock detta biträde af högsta wigt, särdeles för af-
släckningen af skolens grundtunn, allentwilt elden wid min-
sta windkastning lätt funnat derifrån sprida sig till närbelägna
byggnader. — Genom den sedda undersökningen är upplyst, det
intet fel varit å skorstensruuren, intet teden till soteld förmärkt
och ingen ovarsam behandling af elden förefommit, hwarför
den ifrågawarande olycka icke kan tillskrifwas någons försam-
lighet, utan har elden sannolikt uppkommit igenom någon gnis-
la, som fallit i brottet emellan Kor- och Sakristi-taken. —
När eller om denna lilla församling, som endast består af 11
mantal och söga mer än 500 personer, i en framtid kan få sitt
tempel öfwo uppbyggt, synes ganska twifvelaftigt: måhända
wore of i många afseenden förnämligast att den delades, så att
ena hälften, hwar's hemman tillhöra Skultuna Bruk, lades till
församlingen af samma namn, och den andra hälften förenade
sig med någondera af de närliggande Dingtuna eller Swedwi

*) Skolens kyrkan war byggd af trästen, hwarför äfwen murearna
bestannas äwar, ehuru betydligt stadade.